

COSINZEANA

PROPRIETAR: Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

REDACTOR: Dr. NICOLAE DAMIAN

Anul IV. — Nr. 40.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe $\frac{1}{2}$ an 6 cor.
România 30 lei. — America 3 dolari. — Germania 15 M.

Orăștie, 18 Octomv. n. 1914.

NOUL REGE AL ROMÂNIEI: FERDINAND I.

VECHIUL REGE AL ROMÂNIEI: CAROL †

DOLIUL ROMÂNIEI

Înălțătorul Principatului România la rangul de *Regal*, întâiul Rege român, Carol I., a trecut dintre cei vii, fiind în vârstă de 75 ani și jumătate.

Toată Țara a fost adânc zguduită de știrea neașteptată a morții Regelui Carol. — și adevărindu-se ea, toată țara s'a mișcat, să arate marelui său rege toată înalta prețuire ce i-a păstrat și toată durerea ce o simte pentru pierderea lui!

Regele Carol a murit Sâmbătă, în 10 Oct., în cuibul fermecat Sinaia, în Castelul său Peleş, și de aci a trebuit să fie dus, Luni, la București, să mai între odată, pentru cea din urmă dată, în orașul său reședință și în scumpul său Palat-Regal. Măreșul a fost felul cum Regele a fost dus pe acest cel din urmă drum al său.

Luni, în 12 Oct., s'a oficiat un serviciu divin în aula Castelului Peleş, în care se află catafalcul cu cosciugul suveranului. La serviciu a asistat regina-văduvă Elisabeta, regele Ferdinand I., principele Carol, moștenitorul Tronului, principele Nicolae, principesa Elisabeta, principele Mircea și o distinsă asistență.

După „Vecinica Pomenire” regele Ferdinand, însoțit de Principele Carol, a condus pe regina văduvă, care plângea, în camera sa.

Cosciugul a fost ridicat de ofițerii din Casa militară. S'a format apoi cortegiul, în frunte cu clerul, dnii : general-mareșal Robescu, purtând pe o pernă *spada Regelui Carol I.*; general Perticaci, purtând *coroana de oțel*; general Mavrocordat cele două *bastoane de mareșal*.

Urmas apoi *noul rege și principele Carol, cari purtau pe umeri cosciugul, împreună cu dl prim-ministru Brătianu și toți domnii ofițeri din casa militară, actuali și foști aghiotanți ai Regelui.*

Au urmat apoi dnii miniștri și celelalte personalități.

În curtea inferioară a palatului cosciugul a fost depus pe un *afet de tun* din reg. 19 artilerie, tras de

VĂDUVA REGINĂ : ELISABETA

6 cai, Capacul cosciugului a fost înfășurat cu un mare drapel tricolor.

La apariția cosciugului plutonul de gornști din vânători a sunat semnalul regal, apoi imediat, la pornirea cortegiului, a sunat marșul morțuar.

Cortegiul s'a format în curtea palatului, astfel :

Un pluton de jandarmi rurali, o companie de bat. 2 vânători, care a dat onorurile; clerul; mareșalii Curței cu însemnele regale; carul mortuar ale cărui panglici negre sunt purtate de adjuțanții regali, iar în jurul afetului sunt purtate *drapelul vechi din războiul dela 1877.*

După cosciug urmau : regele Ferdinand, având la dreapta pe principele Carol și la stânga pe principele Nicolae; apoi miniștri, Casa civilă, autoritățile locale și un public numeros.

Cortegiul este închis de întreg

bat. 2 vânători, comandat de d. locot. colonel Dabija.

În fața gărei cosciugului a fost dat jos de pe afet de aghiotanții regali și depus în vagonul mortuar în care a luat loc și regele Ferdinand, principele Carol și Nicolae, dnii miniștri, casele militare și câteva personalități.

La orele 12 și 25 m. trenul mortuar a plecat din gară în sunetul gornștilor.

În drumul dela Sinaia până la București eră adunată în toate stațiile lume nenumărată spre a saluta pe Rege pentru ultima oară. În Câmpina și Ploiești trenul s'a oprit oficiindu-se câte-un serviciu divin. În toate gările erau înșirate trupele din garnizoenă, scolile, societățile și corporațiile cu drapelul și în frunte cu autoritățile.

Măreață primire i-au făcut Bucureștii îmbrăcați în doliu adânc și

NOUA REGINĂ A ROMÂNIEI: MARIA

plângându-l cu lacrimi sincere pe marele lor Rege, cu care se deprinsese așa de mult, timp de jumătate de veac; încât i se părea că nici o dată nu va putea să-i părăsească...

Calea lui apoi dela Bucureștii la Curtea de Argeș, unde a fost așezat spre odichna de veci alături de Neagoe-Vodă Basarab, — a fost o cale de măreț și religioasă închinare a Țării întregi, înaintea marelui dispărut.

Vom aduce amănunte alese în numărul viitor al revistei noastre.

Cum se întinde pustiiul pe unde trece pârjolul războiului.

În timpul din urmă cetim tot mai des prin ziarele cari aduc fel și fel de amănunte din războiu, că armatele inimice, intrate pe pământ strein, s'au purtat într'adevăr așa

de cinstit, pe cât, numai se poate aștepta dela o armată în războiu. De pildă despre armatele rusești cari au năvălit pe o clipă în Maramurăș, se scrie că s'au retras din orașul Sighet, fără a fi lăsat nici o urmă de stricăciune, n'au jăfuit, n'au spart, tot ce au luat dela oameni au plătit cu bani. Cei ce cercetează Lemberg-ul și alte orașe austriece din Galiția cuprinse de Ruși, asemenea spun, că nimic nu e atins și stricat de ei.

Totuș ar fi greșit a crede că pe unde trec oștile luptătoare, ale Rusiei ori ale altui stat, totul rămâne pe pace și aproape neatins de potopul războiului!

Nu! În unele locuri așa e, par'că oștile ajunse în acele puncte, în popasul lor, au fost cu sufletele liniștite, pacinice, — dar prea sunt multe și acele locuri, peste cari trecând, valul războiului lasă pus-

tiiri înfiorătoare! Par'că atunci când au trecut pe acolo, ele au fost ieșite din firea lor, furioase, turbate, sălbatice, și par'că pizmuiau adăposturile și pacea locuitorilor localnici, și, ca să-i facă să simță și să îndure și ei asprimile și groazele vieții de războiu, pe care ei, cei din oștile năvălitoare, le sufăr din belșug, — aprind și sparg și dărâmă totul în calea lor! Par'car zice: Ce n'avem noi, adăpost și pace și tichna vieții, — să n'o aveți nici voi!

Despre un astfel de ținut din Prusia-Răsăriteană, — scrie corespondentul de războiu al ziarului „Reichspost“ din Viena. Iacă ce spune că a aflat el pe acolo pe unde Rușii înaintaseră odată pân' la Instenberg, de unde au fost apoi mai târziu scoși iară.

Raportul meu — zice corespondentul ziarului vienez — începe cu cele văzute într'un oraș bombardat și plin de ruine. Aici au stat Cazacii două săptămâni.

Am părăsit locuința ce am avut-o până acum, la orele patru din zi, ne-am luat rămas bun dela doamna casei, și am plecat mai departe, spre nord. Treceam pe o șosea cu ploi. Căii alergau în galop. Ne grăbeam. Trebuia să sosim cât mai curând la cartierul nostru general.

Ținutul întreg e devastat. Șanțurile pentru pușcat se zăresc în toate părțile, ca niște brazde uriașe; apoi dăm de parapete, de stațiuni pentru artilerie. Sunt toate părăsite. A trebuit să se ia aici dela Ruși ori-ce petec de pământ, cu mare vărsare de sânge. În aier se simte mirosul penetrant al cadavrelor în descompunere. Pe sate nu se văd decât părții caselor, ridicându-se spre cer, goi și cu urme de fum. În toate părțile dăm cu ochii de săpături proaspete.

Frumoșii plopi cari se înălțau pe ambele laturi ale drumului, acum zac în șanțuri, asemenea unor uriașe cadavre. Înainte cu câteva ore erau puși cruciți peste drum, formând un fel de baricade verzi. Dar au trecut pe aici trupele noastre și i-au depărtat din cale. S'au aflat rupte și

După lupta dela Longwy (în Franța) sfârșită cu zdrobirea orașului, — așa au rămas clăde pe grămadă sfărâmate în un parc al orașului tunuri, cără de muniții și alte lucruri de războiu, cum se văd în acest chip.

stricate de către Ruși firele telegrafice. Dupăce năvălitorii au fost alungați, impiegații noștri de telegrafie, le refac.

Tablourile și scenele de distrugere se prezintă la tot pasul. Viața de mai nainte, doar morții de și-o mai reamintesc. Sunt uriașe și daunele. Lângă niște ruine de zidiri cari fumegă, încă stă un om și le privește cu tristețe. Limbile de foc au consumat totul.

— Vedeți, domnilor, — zice omul, aceasta e casa mea, a tatii, a moșului meu... A fost proprietatea

noastră de o sută douăzeci de ani... Și acum...

Mergem înainte. Ne apropiem de o pădure.

— Să fim atenți, zice unul din noi — aci pot stă ascunși Ruși.

Un fior ne cuprinde, dar cu toate aceste intrăm pe drum în pădurice. Simțim un miros nesuferibil de mortăciune. Într'o poeniță eră un cal căzut și sub el cadavru unui cazac, care aveă în mână lancia cu care a luptat.

Plecăm rapid. Se face seară. Călea ne scoate din pădure, la largul

câmpiei. Zărim în curând niște ruine de case. Un soldat de al nostru stă înarmat la marginea localității, ținând de mână copilița sa.

— Unde suntem? Ce așezare e aceasta fără țipenie de om și nu se vede nici o lampă, nici o lumină...

— E Barton — răspunde sentinela. — Intrați și mergeți pe strada înainte. Vi s'a pregătit sălaş.

Barton eră un orășel cu o vie mișcare. Aveă electrică și conduct de apă. Când am sosit noi, eră asemenea unui cimitir. Stradele cufundate în întunec. Ici-colea se ivea o licărire de lumină, dar ea dispărea îndată ce se auzea tropotul cailor. Se temeau oamenii, că vin Ruși, că sunt din nou aci. Majoritatea locuitorilor a pribegit și n'au rămas în oraș decât cei mai lipsiți. Prăvăliile sunt prădate, locuințele în mare parte au fost devastate, pretutindenea stricăciune, nimicire.

Am gândit, că aceasta e culmea nenorocirilor, dar am dat și de mai rău.

În zori de zi am plecat din Barton și am trecut mai departe prin păduri făcute scrum, pe la moșii pustiite arse...

Altă vedere din orașul francez Longwy, tot zdrobit de artileria germană în acest războiu.

Drumurile erau pline cu căruțe, cu bombe neexplodate, cu care și vehicule stricate și lăsate în părăsire, apoi cu unelte, arme aruncate și alte mijloace de războiu.

Am apucat pe o cale laterală, căci pe șoseaua principală nu puteam străbate. Veneau din parte o pusă trenuri în serviciu militar și transporturi uriașe de soldați răniți. Vedem în depărtare, în o vale adâncă sfărmat un pod al căii ferate. A fost stricat de bombe sau de tunuri. Sosim la un alt oraș; numai ruine, din cari ieșeau încă flacări și fum. În mijlocul caselor stă nestricată biserica. Este biserica papistașă. Numai turnul va fi fost atins de vre-un glonț de tun, căci crucea stătea îndoită. Rușii devastează neori totul, dar cruță bisericile, fie de orice religione.

Întru în biserică. O liniște completă. Dar observ că nu sunt singur. În fața altarului îngenuchia un dragon tânăr, adâncit într-o carte foarte veche de rugăciuni. I-a dat-o probabil mumă-sa ca talisman, la plecare în războiu.

Îl las în pace... Ies și dau de cete de soldați răniți. Unul mă întreabă de unde viu?

— Din Austria.

Se bucură cu toții.

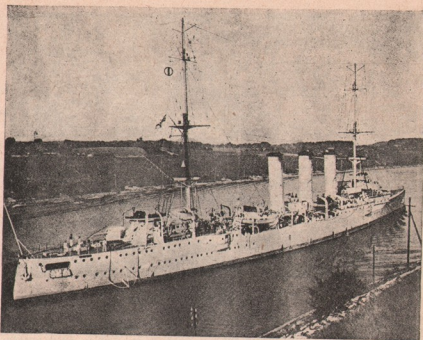
Un soldat îmi zice:

— Am văzut tunurile voastre în Belgia, la Namur. Sunt puternice și minunate.

Toți soldații accentuau numărul mare al Rușilor. Spuneau, că în cele două săptămâni, cât au stat aici, s'au aranjat cu mare istețime, pentru a se putea apăra și statornici aci. Tot la câte cincisute de pași au săpat șanțuri și au ridicat parapete. A trebuit să se desvolte lupte desperate și sângeroase, ca să poată fi scoși Rușii din forturile lor. S'au făcut jertfe mari, uriașe, cum rar să întâmplă. Succesul însă e complet. Prusia-ostică a fost recucerită, dar cât au costat învingerile, ne-o dovedesc pierderile neasămănat de mari.

E fapt, că regimente întregi au fost reduse, fiecare la câte un batalion...

□ □ □

Incruciatorul german „Emden”, care a prins șase vase comerciale engleze în golful de Bengalia, și le-a luat prizoniere.

Refugiații din Galiția.

Când se răspândi vestea că Rușii au trecut granița spre Galiția, și Lembergul eră amenințat de Ruși, locuitorii, evreii mai ales, cu droaja părăsiră Galiția, trăgându-se mai spre înlăuntrul țării, în Ungaria, spre Viena, ori în alte părți.

În Nyiregyháza din Ungaria, de pildă, s'au așezat mai multe mii de refugiați.

Se spune, că pe timpul venirii lor, n'ai fi găsit aici prin hotele, restaurante și cafenele un loc liber, să fi dat chelmerului oricât de bun bacșis. Împărșindu-se pe la căși private, azi nu mai bate la ochi mulțimea refugiaților.

Cel mult corzo-ul populat, strălucitor de toaletele elegante ale evreilor-galițieni, tradează că orașul are oaspeți neobicinuiți. Și încă ceva. Pe străzile orașului, evreii mici cu perciuini lungi și cărlibași alegași în ruptul capului strângând subsoară teancul de gazete și strigând în gură mare: *Gazeta Polska! Gazeta Polska!*

„Gazeta Polska” în... Nyiregyháza.

Lumea trece mirată pe lângă isteții jidănuși și nu înțelege cum poate fi cu puțință ca așa de-odată

numai, din bun senin, să apară în Nyiregyháza iar polon. Și „Gazeta Polska” e bună foare, se vede, căci toți refugiații o cumpără, cetindu-o curioși și cu atențiune, setoși de-a află cele mai noi știri de pe câmpul de bătaie, ca la ei acasă.

Evreii poloni refugiați aci, au adus cu ei pe redactorul din Lemberg: *Rappaport*. Acesta redactează ziarul care apare aproape în o mie de exemplare și se vinde cu 10 fil. numărul.

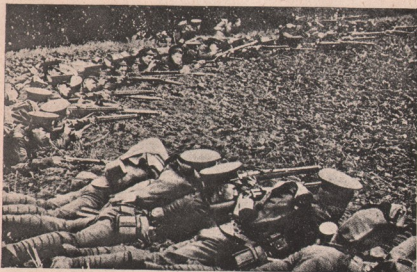
Unui redactor dela o foaie din Pesta i s'a dat ocaziune să vorbească cu redactorul fii polone din Nyiregyháza, care a spus multe lucruri interesante din orașul Lemberg, nainte de-a fi cuprins de Ruși.

Rappaport, — care în timp de pace lucrează în redacția marelui ziar din Lemberg: „*Wiek Nowy*”, a spus între altele:

— A fost de nedescris bucuria în Lemberg, când a sosit în oraș primul transport de prizonieri Ruși.

Se îngrămădeă publicul să-i vadă ca pe mare lucru și cui îi da mâna îmbiă prizonierilor sume considerabile pentru cutare ori cutare obiect de suvenir, dela primii prizonieri Ruși.

Toți doreau să aibă ceva dela ei. Pantlici, brăne, iconițe rusești,

Infanterie engleză, în luptă.

fără nici o valoare, ori de foarte puțină valoare erau cumpărate pe întrecute și pentru sume de necrezut. Pentru *banii rusești*, s'au dat prinsoierilor prețuri terribile. Eră a adevărată bursă de suveniru rusești și eră rușine să nu aibă omul măcar o rublă rusească.

Pe la mijlocul lunii lui August trupele austroungare luaseră între altele dela Ruși și două *vagoane de tramvai electric*, pe care aducându-le la Lemberg, le-au dat orașului spre folosință. Să li văzut acum publicul. Toți se îmbulzeau să meargă în vagoanele rusești și nu eră ceas în care, la urcarea în tramvai, să nu se întâmple încăerări între pasageri pentru aceste vagoane. Că ce s'a petrecut în Lemberg la intrarea Rușilor în oraș, nu știe redactorul, căci pe-atunci se refugiase, cu întreagă familia.

□ □ □

RÂNDURI MĂRUNTE

Lupta germano-franceză. Lumea se miră și nu-și poate da seama, cum de uriașă luptă din Franța începută de vreo 6 săptămâni, nu s'a sfârșit încă, ba nici nu e nădejde să se decidă în curând.

La întrebarea aceasta, pe care fiecare cititor de gazete ș'o pune, încearcă a da răspuns un oficer german în coloanele „Berl. Tageblatt“:

„Măsura veche — zice ofițerul — trebuie pusă la o parte, căci războiului de acum înzădăr li vom căută pârche în istorie. Lupta dela Lipsca s'a dat între 205.000 germani și 190.000 francezi și a ținut 3 zile. În 1870 la Rozonville-Vionville-Mars Le Tour, au stat în față 120.000

francezi cu 66.000 de germani. Lupta a ținut o zi. Tot în anul acesta, la 1 Sept. 180.000 de germani au încongiurat, la Sedan, armata franceză în număr de 90.000.

Luptelor de-o zi și 3 zile, le-a urmat mai târziu, în războiul ruso-japonez, luptele cu durată de *săptămâni*. Douăsprezece zile a ținut măsurarea dela Liaojang, zece zile cea dela Saho și 18 zile lupta dela Mukden, deși în această luptă s'au luptat abia 350.000 de oameni de-o parte și 315.000 de alta. În războiul ruso-turc (1877—78) Osman pașa a apărut cetatea Plevnei 143 de zile și Rușii numai cu ajutorul armatei române au putut cucerii cetatea.

Dacă luptele între armate de câteva sute de mii au avut așa durată lungă, cum putem să ne mai mirăm că încăerările armatelor ce constau din milioane de luptători, vor dură luni întregi?

Linia de bătea a lui Napoleon la Lipsca, eră abia de 26 chilometri, la Mukden de 80 chil., până când azi luptă în Franța se desfășură pe un front de peste 350 chilometri între Arras și Belfort.

Că lupta va dură poate mai multe luni, cum e dară de mirat?

Se poate duce războiul contra Rusiei iarna? Iaca o întrebare pe care și-o pune azi lumea tot mai mult, după-ce iarna se apropie și un sfârșit al războiului acestuia mare, nu e de prevăzut. Ținând samă de pătania lui Napoleon cel mare, care plecase cu 600.000 de ostași asupra Rusiei, și o iarnă grea i-a potopit armata aproape toată, mai ales că Rușii potopiseră ei toate celea în calea acelei armate, — lu-

mea crede că nici azi n'ai putea duce iarna un război contra Rusiei.

Un profesor dela universitatea din Berlin, Ballod, ținut ca bun cunoscător al Rusiei, a scris asupra acestui lucru și el e de altă părere.

Ba da, zice el, se poate purta un războiu contra Rusiei și iarna! Cauza, pentru care Marele Napoleon n'a izbutit cu expediția sa în țara moscovită, a fost mai ales lipsa de proviziuni, și numai în al doilea plan frigul și pierderile pricinuite de războiu. Ca să prevenim neajunsurile — scrie Ballod — n'avem să înaintăm pe drumul ales de Napoleon, adică peste Kovno la Petersburg și Moscova, ci pe alt drum, cu mult mai important din punct de vedere economic. Și adică: pornind din Galizia la Chiew, vom alege calea de-a lungul râului Nipru până la Iaternoslav, de aici peste Poltava-Sarcov pe ținutul Donului, apoi la Târțiin, centrul fabricelor rusești de arme! Pe linia aceasta să găsec cele mai însemnate întreprinderi pentru exploatarea de cărbuni și fier, iar spre sud se întinde teritoriul cel mai fructifer al Rusiei, de unde se exportă anual peste zece milioane de măji metrice de grâu. Ținutul acesta n'ar putea rușii să-l pustiască nici pe lângă încordările cele mai greie; așa s'ar putea aprovizionă chiar o armată de un milion de ostași. Adevărat că și linia aceasta e lungă de 1500 chilometri scotitiți dela Lemberg; dar un echipament potrivit ar putea apăra soldații de intemperiiile locului. Prin urmare un războiu de iarnă în Rusia, nu-i nici decum o imposibilitate.

□ □ □

Și stămpără setea trupele obosite ajunse la o fântână. Beau din vadră, din blide, din cane, din ce ajung.

Sonnet.

Pe urma ta, pătruns de 'nfrigurare
Părea că 'nghețul morții mă 'nveștmântă;
Dar, iarăș vii, și-n zimbetu-ți de soare
Primăvăratec sufletul meu cântă.

Divină-i floarea visului ce-și are
Tulpina-n pieptul omenesc, și sfântă
Miresma ei, ce-n tainică 'mbătare
De pe pământ spre ceruri ne avântă.

O, timpule, oprește 'ndurera-ți limbă,
Clîpita asta 'n veșnicii o schimbă,
Și prosternat în harul ei mă lasă!

Ce-ți pasă, dacă zimbetu-i fugaric
În haos mă va prăvăli, ce-ți pasă,
Când el e însăș viața și e darnic!

A. MÂNDRU.

PE NISTRU ÎN SUS

N. DUNĂREANU

Erau opt ceasuri dimineața, când vaporaușul „Bender“ a părăsit Akermanul, îndreptându-se spre Nistru. Limanul, la ora aceasta dormea. Uriașă pânză de apă stă nemișcată, moartă, răsulând aburi fini și moi, cari se topeau într'o pulbere de aur, de îndată ce soarele i-ajungea cu puterea lui.

Cu cât înaintam și portul rămânea în urmă, ceața devenia mai deasă și ca un decor fin învăluia tot ce ancorase de-a lungul portului.

Curentul pe care-l stărneă vaporaușul în mers, trezia valuri cari se desfaceau fășii, fășii, din cari scăpărau lumini colorate și neînchipuit de strălucitoare. Eu stam în botul vaporului, urmărind cu patimă jocul acela de lumini, care-mi furau ochii, îmi tulbură mintea, cu un fior de mulțumire nebunească, de-mi venia să sar, să prind, să duc cu mine ceva din minunea de frumusețe, care strălucia în dimineața aceea pe Liman.

Când m'am ridicat din locul acela, soarele străbătuse lungă cale pe bolta cenușie a cerului și-acum ceața care se ridicase, desluși cu o notă de tristețe malurile pietroase și fără pic de verdeață, ale Chersonului, întinsurile mlăștinoase pe care le face Nistru la unirea lui cu Limanul spre Basarabia; și prin mijlocul lor, șerpindu cu o culoare pământie, încrețit și tulbure, se strecoară aproape nevăzut, Nistrul... Auzii câteva comenzi în rusește și de-odată vaporaușul nostru, care

mi se pără un nimic pe apele Limanului, pe șuvița aceea mică de apă, semănă cu un monstru, care se va împotmoli, va rămânea acolo înfipit în clisă, neputând să urce la deal... Dar, „Benderul“ se strecură cu multă măiestrie pe lângă maluri, ocolind coturile cari tot mai des se iveau în cale.

Puntea de jos eră plină de călători. O lume peștriță de Evrei, Armeni, Lipoveni și Moldoveni de-ai noștri, cari stau deoparte și pe care-i cunoscui numai decât după privirile lor pline de resemnare și blândete, trăsături cari caracterizează așa de bine chipul poporului nostru. M'apropiai de-un moșneag slăbuț și negricios, ce stă pe o bancă lângă desagiul lui și privia departe pe apă, gândindu-se.

— De unde vii, moșule?

— Dela Akerman.

— Ai fost cu treabă?

— Da, la *Uprava* și-acuma *opiat* mă întorc acasă... vorbi el, amestecând cuvinte rusești.

— Ești Moldovean?, îl întrebai eu.

— Da, Moldovan.

— Și eu sunt tot Moldovean din România; a-nume spusei cuvântul acesta, să văd dacă voi deștepta vre-un gând pe fața lui năcăjită; dar moșul tăcu și își urmări firul gândurilor. Lângă el stă un flăcău cu o șapcă rusească pe cap, a cărui cozoroc vechiu și slinos de-abia se ținea.

— Dta ești Moldovan?, da, se cunoaște că nu ești de aici, căci nu grăești ca noi.

Nici flăcăul nu mă întrebă nimic de România: nu știă. Eu începui să-i povestesc de țara românească, de Moldova, ei clătinau din cap și cu ochi mari mă priviau, ascultând. Pentru întâia oară oamenii aceștia au zău vorbindu-se de România și de o țară unde Moldovenii au Rege, armata lor, și se vorbește peste tot moldovenește.

Neștiința, ca și uimirea lor, mă surprinse dureros. Îi întrebai de pământul care-l au, de vicia țara o duc, unde au făcut armata, — și pe când tot mai încordat urmăream răspunsurile lor, observai că alături pe o bancă, un cinovnic cu șapcă, căută să prindă ce vorbiam cu dânsii. În Rusia, totul e cu puțință: să furi, să omori și tot nădăjduiești că poți fi iertat; dar să te legi de Țară, să călătorești prin țara lor ca să faci cercetări și ca să scrii -ceva, asta cu greu ți s'ar ierta. Și eu, ce urmăream, decât să văd pământul strămoșesc și să culeg note! De aceea grija mea nu fu tocmai mică, când văzui pe cinovnicul acela care ținea o gazetă în mână și se prefăcea că cetește, urmărindu-mă. Tăcui să vedem ce are să facă? Cinovnicul s'apropie de mine și cu glas prietinesc mă întrebă de unde vin. Întâi îi răspunsei cu neîncredere; e însă căută să s'apropie de mine, arătându-și mirarea pentru limba românească, cum o vorbeam.

— Ai fost la Akerman?... mă întrebă el.

— Da.

— Face, așa *crepost*, ceva rar astăzi, unde se mai zidec așa turnuri. Apoi încep să-mi deie o mulțime de lămuriri, despre oameni, locurile din împrejurimea Nistrului, vieța lui.

Îmi povestesc că e agent sanitar și de două ori pe săptămână face drumul la Bender pe vaporușul acesta, ca măsură de pază pentru holeră. Are un fecior ofițer, în Gubernia Oldenburg și cât a cercat să-l aducă la Bender, dar n'a fost chip.

Eră un moșneag scund, cu nasul mare lat; de-a-supra frunții avea o tăetură; când rădea își arată dinții mari și lați, clipind des din ochi.

— Dar dta cum de știi moldovenește, așa de bine?

— Dacă trăesc de 20 de ani între Moldoveni.

Aici mai degrabă nu știi rusește. Iată colo, dinspre Nistru, 15 kilometri în sus, încep satele Moldovenești... și se ridică în picioare, descriind un cerc cu mâna și arătându-mi un punct negru în zarea alburie, care tremură în soare.

— Ai fost pe acolo?

— De câte ori... ca agent sanitar.

Mă pofti în cabina lui joasă, ca o cutie de mică, unde un pat cu un raft ocupă jumătate de odăiță. Un ochiu rotund de geam, primenea aerul nădușit și aducea stropi reci de apă, cari îi asvârlă în mers roțile vaporușului. Păreții miroseau puternic a vopsea proaspătă. Pe o măsuță mică, zării un volum din Oscar Wilde, în rusește. Eu aveam o sticlă de vin de Akerman, o aduse. La al patrulea pahar cinovnicul își deslegă bine limba. Glasul îi tremură. Vorbea cu îndărărire: „La noi în Rusia trei sferturi se fură și un sfert intră în casa statului. Hei, ce-ar fi Rusia, dacă ar fi bună rânduială!... și oftă. Eu sunt Malo-ruș și Malo-rușii țin Rusia... Of... Malo-rușii, Malo-rușii... Malo-rușii... Știi de Glinca, de Gogol, dar de Tarașevenco? Nu... nu... n'a murit încă Ukraina. Avem să ne răfuim noi odată cu Muscalii“. Acum înțelesei de ce la început îmi vorbise cu dragoste, de ce căutasă să se împrietinească; cinovnicul de care mă înfiorasem, eră unul din milioanele de dușmani ai marelui imperiu, care sub șapca cu corozor și mantaua cu nasturi bronzăți, ascundea în pieptul lui o inimă dușmană țării care o slujește.

Un fluerat lung, ascuțit, îl făcu să se trezească din exuberanța care-l cuprinsese. Ridică capul și privi prin ferestruică. Vaporul își contenii mersul. Eșirăm pe puncte. Înfipt în coasta kersonului, se respiră pe o întindere de o verstă, un șir de case lungi ca șurile, a căror păreți văpsiți cu un albastru închis, îți fură ochii. Eră Maiacul, cel dintâi sat, punct de oprire. Vaporușul își vări botul în nămol. Un marinar sulfecat până de-a-supra genunchilor, sări pe mal, întinse o punte și legă vaporul cu o frânghie de un țărșu bătut în mal. Pe Nistru nu sunt stații de oprire și acostările se fac în chipul acesta. După ce călătorii se urcă pe punte și vaporul porni în drumul lui, cinovnicul meu cercetă pe

cei noi sosiți, privindu-i din ochi. Se întoarse spre mine dând din mâni: „Iacă, asta-i toată treaba; nu faci nici o ispravă... Dacă-i vorba de holera, vine ea și cu mine... În loc să mă lase acasă, om bătrân, sau să mă pună la *ostavcă*, mă chinuște zi și noapte, de-mi țâcăne la cap roțile vaporului“. Un marinar îl chemă să prânzească. Se scuză cu o ploconeață rusească.

Eu rămăsei singur și începui să cercetez toate colțurile vaporului, mă coborâi în cabinele vechi, ploșnițoase, cu miros acru, la mașinele unursoare ce sfăraiau pline de uleiuri și n jurul căror focari negri grăsimoși, plini de sudoare, se învăteau cu mare grijă. Pe un părete eră o tablă scrisă în rusește, itinerarul. Cursele se succed până la înghețul Nistrului și se fac de două vapoare: când unul pornește din Akerman la deal, celălalt se lasă în cursul apei dela Bender.

Călătoria avea să țină 24 de ceasuri. Drumul acesta lung, nu mă înspăimântă, dimpotrivă, m'ar fi intristat dac'ar fi fost s'ajung mai degrabă. Mă simțiam așa de bine pe vaporușul care străbătea o apă înroșită odinioară cu sângele Moldovenilor, de-a lungul malurilor care cuprindeau amintiri sfinte pentru orice Român...

Până dincolo de Maiac privește na nu fu deloc încântătoare. Nistrul curgea încet, domol și glodos; de pe lângă maluri se iviau chipuri de Moldoveni, cari ne priviau lung din șecile lor late. Uneori dădeam de un ghiol, de-o baltă, plină de stof, de unde la ivirea vaporului, fugeau speriate jivinele sălbaticie. Dar, de îndată ce ajunserăm la Caracali, coasta se schimbă. În locul malurilor stâncoase din Cherson, tot pământul se prefăcu pe neștiute, într-o grădină mândră cu vii întinse și verzi, o grădină cu flori roșii cu *hatele* albe, cu întreaga poezie a vieții din Basarabia de lângă Nistru.

Pe maluri veneau grupuri, grupuri, ne priviau și când vaporușul chiuia și umplea cu țipătul lui văile Nistrului, cărduri de flăcăi răspundeau cu chiote, alergau până la locul unde se oprea vaporul și unde a ceeaș punte se întindea ca să treacă pe dansa în vapor, călătorii veniți din satele îndepărtate. Aproape trei ceasuri defilă vaporușul prin fața malurilor inverzite. Soarele se inclină spre Apus. Nistrul își schimbă culoarea. Deasupra dealurilor, sub niște nori de aramă, se desemnă ca un fluviu de lumină, cel dintâiu semn al apusului. Somnoroși veniau din cabine cea mai mare parte dintre călători. Cinovnicul meu fu și el printre ei. Un marinar buhos, aducea în urma lui un samovar de alamă galbenă. Cinovnicul vorbi pe rusește: punți-l aici... așa... bine. Apoi se întoarse spre mine: „Obiceiu nostru, după somn să bei ceai; și-apoi e așa de bine... înțelegi!... văzduhul blajin... stai în tihnă, vorbești de una, alta, mai torni un pahar și vaporul merge“.

Un sat se ivi iarăș în coasta Basarabeană. Eră Tudora, sat curat moldovenesc. Vaporușul ancoră iarăș și din nou aceeaș punte se întinse. Mă apropiai de coastă și mă pusei la pândă să văd, s'ascult cum vor-

besc călătorii cari așteaptă. Cel dintâi care urcă puntea fu un băețau, care aducea niște bagaj.

— Unde să pun lucrurile Ileanei?, întrebă el tare, apăsât.

Un flăcău făcea cu mâna unui moșneag, care coborâ coasta satului:

— Hai, moș George, mai fuga, că amuși pleacă *parahodul*.

Și 'n jurul meu văzui, cu mare mulțumire, că aproape toată lumea vorbea limba neamului meu; că cei 100 de ani de înstrăinare, nu putuse să le răpească și să prefacă, cea mai mare comoară a unui popor — limba.

Când m'am suit sus la comanda unde ferbea samovarul, m'așteptă o surpriză și mai plăcută. Cinovnicul îmi prezentă pe un călător, pe dl Berté, francez, proprietar în Porcești. Cele dintâi cuvinte pe cari le rostii noua mea cunoștință, mă uimi.

— Ați fost în România, de vorbiți așa de bine românește?

— Nu, dar trăesc în sat românesc.

— Ori cum... accentuați bine și întrebuințați termeni aleși.

Francezul zămbi... Se uită la mine și îndreptându-și pălăria pe cap, îmi povesti: „Acum cinci ani a venit la mine un dezertor din România. Îl chemă... și dl Berté ridică fruntea în sus, o încreți, căutând să-și amintească. A, — făcû el de-odată... Ciurea. A venit băiatul să-i dau ceva de lucru. L-am primit; dar nu eră el de muncă grea. Eră inteligent și vorbea ceva franțuzește. Să-l pun la contabilitate, nu știă rusește. L-am ținut așa pe lângă casă, de-mi făcea diferite treburi. Într'un an de zile m'am pomenit că știie rusește, de nu-ți venia să crezi.

„Atunci l-am recomandat econom la o școală de agricultură de lângă Porcești. A stat el vre-o trei ani, și într'o zi veni la mine să-mi spue că pleacă în Tașchend, unde i-a dat Statul 100 desetine de pământ. Acum îmi scrie din când în când și... adăogă cu acelaș zămbet, dl Berté, eu l-am învățat rusește, el pe mine românește“.

Se turnă ceai prin pahare. Fiecare ne luarăm câte o stecană mare și mușcam încet din bucățelele de zahăr: beam *precuțchi*.

Samovarul sfărăia, scoțând aburi fini, cântând o melodie dulce.

Căldura apei fierțe, ne îmbujoră fețele.

Îl întrebai pe dl Berté:

— În satul dvoastră se joacă jocuri moldovenești? se cântă?...

— A, cum de nu!

— Dar eu am auzit că guvernul, în dorința de-a rusifica poporul român, deslipește sate întregi și le trimite în Caucaz.

— O, asta nu cred. Eu n'am văzut popor mai legat de pământul lui, ca Moldovenii. E drept că slujba

ostășească o fac în Caucazia, Varșovia. Chiar eu am avut un argat, fusese la ulani, în Petersburg; când s'a întors, să nu-l cunoști... Numai rusește... mergeă îmbrăcat în strae rusești, cu șapcă... Astăzi, vin de-îl vezi înșurat, purtând plețe, parcă nici n'a fost el acela.

Cuvintele lui mă furau, cu fiecare vorbă care-o spunea, îmi picură în suflet fiorul acela de-o adâncă dragoste de neam, care nu se poate compara cu nici o bucurie și nici o altă mulțumire din lumea noastră.

Între mine și francezul călător, iute se stabili o întimitate sinceră, care nu eră numai influența expansiunei sufletești, pe care o găsești la toți călătorii din tren, vapoare; nu, ea eră legată prin afinitatea rasei, prin apropierea sângelui, cum și prin înțelegerea marilor dureri, pe cari Francezii au fost totdeauna gata să și-le apropie și înțeleagă.

Și dl Berté, înțelesese din ochii mei, din setea cu care-l întrebam de Moldoveni, ce mare bucurie îmi produceau vorbele lui.

— Nu, nu poate fi desnaționalizat poporul dvoastră. E drept, că el nu știie de România, de naționalism; dar n'am văzut popor, care să ție cu mai multă îndărătnicie la obiceiurile, credințele lui. Câte odată când se întâmplă să am în vie lucrători din Cherson, cum și Moldoveni, Rușii behăie — îi fac oi, — iar Moldovenii grohăiesc — îi fac porci pe Ruși.

Tot timpul convorbirii noastre, cinovnicul deșertase pe rând stacanele, și acum a burta umflată de apă, deschiat la vestă, urmărea din ochi, doi copii ai căpitnului, cari se jucau aproape.

Mă uitam la Francezul fin, elegant în mișcări și manieră, cu trăsăturile delicate, vorba lui sonoră, cu avel r apăsât, care dau particularitate neamului său în vorbire, la chipul inteligent cu priviă lucrurile, cum ți se adresa; și la figura boccie, greoaie, aplecat spre somn și mâncare, a Rusului, care ori și cât ar fi fost el de malo-rus, dar tot un dușman al neamului meu rămâne, — și 'n liniu mari, îmi săgetă prin creer, alianța acestor popoare, așa de departate ca obiceiuri, cultură, libertate și totuș legate prin acele lanțuri meschine ale politice.

Se înseră. Culoarea apoi se schimbă în verde, în albastru, apoi începû să lucească ca argintul. Malurile deveneau mai negre și verzele tufișelor se confundă cu umbrele nopții. Pe dealuri se deslușii tot mai bine linia culmilor, care desparte cerul de pământ. Dl Berté scoase ceasornicul, îl privi: „mai am 20 de minute“.

Apoi mă întrebă:

— Cât rămâneți la Bender?

— O zi.

Pe punte veniră marinarii cu felinarele și le spânzură lângă comandă, în dreapta unul roș, în stânga verde.

Și deodată două lumini se prelungiră, se întinseră pe apă până lângă maluri; călătoreau cu vaporul ca două dungi care jucau prin valuri, se scufundau și

lumină apă, cu culorile lor vii puternice și așa de frumoase.

Pe malurile de mesteacă se trezi vântul serii; și-acum prin funiile vaporului sus la comandă, printre lanțuri și catarg, sueră cu adieri răcoase, oaspetele și prietinel nedorit al marinarilor. Pe punte totul se învăluie de întunec; oamenii se mișcău încet, cu teamă, se loviau unii de alții și când treceau pe lângă felinare, se opriă să te vadă cine ești, să-ți vadă fața care pareă mai galbenă și mai lungă. Pe dealurile depărtate lucră câteva lumini roșii, apoi periră. Plutiam printr'o mare de întunec, printr'un pustiu fără vieață și cu toate că se înoptase de o jumătate de ceas, mie mi se pareă că-i noapte vecinică, că n'a fost zi, că trecem prin acele regiuni unde lumina zilei nu există.

Iată că la o cotitură a râului, pe neașteptate, luci un foc mare, care-și întindea luminile până în apă și apa parcă ferbea acolo într'un râu de sânge. Câteva umbre se mișcară în jur. S'auziră glasuri înădușite, apoi un strigăt prelung, răsunător, care înfioră muțenia marilor și peri ca să se repete de celălalt mal al Nistrului.

— Trage la mal...

Vaporașul răspunse printr'un chiuit prelung, răsunător, de clocteaua vâle. Doi marinari luară felinarele și se îndreptară spre partea dinaintea a vaporului, care se apropiă de mal. Dl Berté își strânse mâna.

— Poate veniți vreodată în Porcești!

— Ori dvoastră în România.

— Cine știe!... Și se depărtă.

Simțiam cu plecare lui o durere. De ce ne cunosusem și ne apropiasem așa de mult, ca să ne despărțim așa de grabă, mă gândii eu! Când m'apropiai de proră, el plecase pe puntea luminată slab de un felinar. Din întunerecul malului se mișcă ceva. Auzii un trr prelung, apoi hruitul unor roți. Vocea franțuzului răsună:

— Tu ești George?

— Da, cucașule!

După vorbele astea urmă un „diii“ prelung și roțile unei trăsurii răsunară surd, înădușit.

Vaporașul plecă și se afundă tot mai tare în întunec.

Cătăva vreme văzui licărind ici, colo, luminile din Porcești. Apoi noaptea căzu adâncă, mai misterioasă, mai neagră. Pe punte nu se mai zăria nici un om, doar căpitanul, care se preumblă nervos pe locul de comandă, urmărea cu ochii lui de veveriță, mersul vaporașului. Eu stam pe puntea de comandă, privind în noapte, căutând să disting din întunec luminile sateilor, cari nu se mai iveau. La o cotitură a râului, văzui de-odată luminile unui sat... poate eră Porcești, poate altul... dar bucuria aceasta nu ținū mult, căci luminile periră curând.

Vântul suflă tot mai tare și răcoarea nopții deveniă mai simțită. Mă gândii la cunoștințele mele, la franțuzul simpatic și-mi făcui planuri, că odată tot mă

voi duce acolo în satul lui, să stau câteva zile, să trăiesc în mijlocul Moldovenilor. Mă gândii și la trecutul nostru, la nenorocul neamului acestuia. Mă uitam la negreala malurilor și din întunerecul acesta mi se desprindeau icoane: Da, aici, pe malurile acestea, pe lângă care călătoriam eu singur și străin, în noapte, se săvârșise poate atâtea lupte, atâtea fapte mari, cari au înscris cele mai frumoase pagini din istoria neamului nostru! Prin vadurile acestea, pe unde trece vaporașul rusec, au trecut călăreții Moldoveni pe caii lor sprinteni; și-au lucit în avântul răzbunării, sulțile ascuțite... și astăzi după o sută de ani?

Un zgomot de pași veni să mă trezească din gândurile mele. Cineva s'apropie și mă privi de aproape.

— Dvoastră sunteți?

— Da, eu!

Agentul sanitar tuși și se așeză pe bancă.

— Nu vă culcați încă?

— Nu, îmi place noaptea.

— A, pe dvoastră vă mulțumeste povestirea despre Moldoveni... sunteți un mare iubitor al neamului... și voi să spue un cuvânt, pe care nu-l putea și pe care mi-l rosti în rusește: Patriot...

— Da... dacă-s Moldovean!

Rusul dădu din cap...

— Așa... așa...! Și eu când aud de Malo-ruși!

El voia să mă mai întreb ceva, să stăm de vorbă, mai ales că dormise bine: dar sufletul meu trăia alte gânduri și vorba lui mă plictisea.

Îmi luai sarcă și spunându-i că voesc să mă culc, plecai în cabină.

O cușcă de fiare sălbatică.

De EMIL ZOLA

I.

Un Leu și o Hienă din grădina zoologică reușiră într'o dimineață să deschidă porțița cuștei lor, închisă cu nebagăre de seamă.

Dimineața eră senină și soarele strălucea vesel pe marginea cerului. E răcoare pătrunzătoare, răcoarea plăcută a primăverii, care se întoarce, eră sub castanii înalți. Cele două dobitoace cinstite, cari mâncaseră cu îmbelșugare, se plimbară încetșor prin grădină, oprindu-se din când în când pentru ca să se lingă și să se bucure, ca niște oameni de treabă, de frumșeta dimineții.

Se întâlniră în capătul unei alee și după plecăciunile obicinuite, începură să se plimbe împreună, vorbind ca niște prietini. Dela o vreme începu să li se pară urâtă grădina și cu totul mică. Se întrebără deci cu ce plăceri ar putea să-și treacă dimineața.

— Zău, zise Leul, îmi vine să-mi împlinesc o poftă, care o am foarte de mult. Iată, sunt atâta ani, de când oamenii vin ca niște proști de mă privesc în cușca mea și totdeauna am gândit, că la întâiul prilej mă voi duce să-i văd și eu în cușca lor. Chiar dacă a-ș părea tot așa de prost ca și dâșii. Dacă vrei, te poftesc la o plimbare scurtă prin cușca oamenilor.

În minutul acela Parisul, care se deșteptă, începând să mugească cu atâta putere, încât Hiena se opri loc, ascultând cu neliniște. Vuetul orașului se ridică amenințător și nelămurit și acest vuet alcătuit din uruitul trăsurilor, din strigătele de pe uliți, din lacrimile și răsetele noastre, semănă cu urletele de durere și horcăitul tragerei de moarte.

— Doamne! șopti Hiena, aceia de sigur se gătuiesc în cușca lor. Auzi cât sunt de incinudați și cum plâng?

— Ai dreptate, răspuse Leul, fac un zgomot ca în iad; poate îi schingiuiește vre-un imblânzitor.

Vuetul creștea și Hienei îi era frică de-abinele.

— Socoteți că-i a bună, întrebă ea, să merereg la ei?

— Ei, ce? zise Leul, că doar știu că nu ne-or mânca! Haide! Trebuie că se mușcă de tot interesant și vom avea de ce râde.

II.

Pe ulițe merșeră cum se cade, pe lângă case. Când ajunseră la o răspântie, fură luați de mulțime.

Să supuseră împingerii, care le făgăduia o privesc plină de interes.

Nu mult după aceea ajunseră într'o piață mare, în care să inghesuia norod mult. La mijloc era un fel de ridicătură de lemn spoit roșu și toți ochii erau întinși spre acea ridicătură, cu lăcomie, cu plăcere.

— Uită-te, zise Leul Hienei încet, ridicătura aceea de sigur trebuie să fie o masă, pe care să va da un ospăț la toți oamenii aceștia, cari de pe acum își ling buzele. Numai masa mi se pare cam mică.

Tocmai când zicea aceste cuvinte, mulțimea scoase un strigăt de mulțămire și Leul gândi că vor fi sosind mâncările, mai ales că tocmai atunci trecu pe lângă dânsul o trasură — în fuga mare.

Dar din trasură coboară un om, îl suiră pe ridicătură și cu mare dibăcie îi tăiară capul, apoi îi puseră cadavrul în altă trasură și să grăbiră să-l răpească poftei de mâncare a mulțimei, care urlă de sigur de foame.

— Ia'n uită-te, că nu-l mănâncă, strigă Leul cu totul incurcat. Hiena simți un fior ușor scuturându-i perii.

— În mijlocul căror fiare sălbatice m'ai adus? zise ea. Eleucid fără să le fie foame. Pentru numele lui Dumnezeu, haide să ieșim cât mai iute dintre aceștia.

III.

După ce părăsiră piața, o luară pe bulevardele exterioare și merșeră după aceea încetșor de-alungul

cheiurilor Senei. Ajungând în „la Cité“ zăriră după Notre-Dame o casă joasă și lungă, în care trecătorii intrau cum intră lumea în bărcile dela tîrguri, ca să vadă vreo minune, și ieșeau plini de mirare. Pe lângă aceasta nu trebuia să plătești nici la intrare nici la ieșire.

Leul și Hiena să luară după mulțime și văzură — pe niște leșezii mari — cadavre întinse, cu carnea sfărțată de rani. Privitorii muți și curioși priveau liniștiți cadavrele.

— Ei! Ce-ți spuneam? șopti Hiena, ei nu ucide ca să mănânce. Uită-te cum lasă să se strice mâncările.

Când ajunseră din nou în uliță, trecură pe lângă magazinul unui măcelar. Carnea spânzurlată de cârlige de fier era cu totul roșie; de-alungul părților erau grămezi de carne și sângele curgea în pâraie mici pe plăcile de marmură. Întregă dugheana strălucea într'un mod îngrozitor.

— Uită-te, zise Leul, zici că nu mănâncă. Iată carne destulă ca să se hrănească în timp de 8 zile colonia noastră dela grădina zoologică.

Oare carne de om să fie?

Hiena, cum am spus, mănecse bine.

— Pfiu!.. zise ea întorcându-și capul cu greață. Vederea atâtor cărnuri îmi face rău stomacului.

IV.

Vezi, începă Hiena mai departe, vezi porțile acestei groase și broaștele acestei mari? Oamenii pun fier și lemn, pentru ca să înlătore neplăcerea de a se sfășia între ei. Și la fiecare colț de uliță sunt oameni cu săbii, cari țin în frâu purtarea publicului. Ce dobitoace sălbatice!

În acest minut o trasură, care trecea repede, strivi un copil și sângele țâșni până pe fața Leului.

— Ce desgustător! strigă el, ștergându-se cu laba; nu poți face doi pași liniștit. Plouă cu sânge în cușca oamenilor.

— Se înțelege, adause Hiena, au născocit mașinile aceste mergătoare pentru a putea să aibă cât mai mult și acestea sunt teacurile ticălosului lor cules de vie. De câțva timp văd la fiecare pas hrube afumate în fundul căroră oamenii beau pahare mari pline cu ceva roșu, care nu poate fi altceva decât sânge. Și beau mult din beutura asta, pentru ca să le deie nebunia amarului, căci în mai multe hrube de acestea am văzut pe beutori ucizându-se cu pumnii.

— Înțeleg acum, zise Leul, la ce trebuie apa cea mare, care trece prin cușca lor: spală necurătențiile și duce tot sângele vărsat. De sigur toți oamenii vor fi adus-o pe la dâșii de frica ciumei. Întrânsa aruncă pe cei uciși.

— Nu vom trece peste poduri, intrerupse Hiena tremurând... Nu ești ostenit?.. Eu cred, că ar fi bine să ne întorcem...

V.

Nu pot urmări pas cu pas cinstitele dobitoace. Leul are gust să vadă totul și Hiena, a cărei spaimă crește la fiecare pas, eră silită să meargă după dansul. căci — pentru lumea asta, nu ar fi îndrăznit să se întoarcă singură.

Când trecură pe lângă Bursă, ea prin rugăciunile ei făcū, că nu intrară. Din peștera asta ieșeau atâtea plânsete, și-atâtea strigări, încât s'au oprit la ușă tremurătoare și cu părul zburlit.

— Haide! vină iute, vină! zise Hiena, căutând să tragă după dansa pe Leu, de sigur aici e teatrul măcelăriei obștești. Auzi gemetele victimelor și strigătele furioase de bucurie a călăilor? Iată o măcelărie, care trebuie că îndestulește toate dughenele, de carne din mahală. Te rog haide, să ne ducem.

Leul, căruia încă începea să-i fie frică și-și ținea coada între picioare, să îndepărtă fără multă rugămintă. Dacă nu fugea, eră că voia să-și țină neatinșă fama lui de vitejie. Dar se învinovățe de atâtea îndrăzneală și își zicea că mugetul Parisului — de astă dimineață — ar fi trebuit să-l oprimească ca să străbată prin mijlocul unei menajerii atât de sălbatică.

Diții Hieni clănțneau de frică și amândoi înaintau cu luare aminte, căutându-și drumul ca să se întoarcă acasă, crezând la fiecare minut că simt unghiile trecătorilor cum se adâncesc în gâtul lor.

VI.

Și iată, că deodată se ridică o strigare grozavă din toate unghiurile cuștei. Dughenile să închid, clopotele să vaetă cu glas îngrijit și întrerupt.

Grămezi de oameni înarmați umplū ușițele, zmulg petrele și ridică în grabă baricade. Mugirea orașului a încetat, o tăcere grea și jalnică domnește.

Dobitoacele omenești tac și să tărăie — pe furis — de-alungul caselor să se încereze.

Și în curând se înceară. Împușcările încep — întovărășite de glasul greu al tunului. Sângele curge, morții se strivesc cu fața în noroi, rănii urlă. S'au alcătuit două tabere în cușca oamenilor și fiarele acestea să ucid în familie — cu o deosebită plăcere.

Când Leul începă a pricepe ce se petrece, strigă: — Doamne scoate-ne din incurcătura asta. Sunt destul de pedepsit, că am ascultat de gustul prost ce am avut ca să vizitez aceste fiare săngeroase.

De blânde sunt obiceiurile noastre pe lângă ale lor! Noi niciodată nu ne mâncăm între noi.

Și întorcându-se către Hienă zise:

— Haide iute să fugim. Să nu ne mai arătam viteji. Eu mărturisesc sincer că-s înghețat de frică. Trebuie să părăsim cât mai iute aceste locuri barbare.

Și apucară fuga rușinoasă, plini de spaimă. Mersul lor din ce în ce eră mai furios și mai iute, căci spaima

le întăreă șoldurile și amintirile inspăimântătoare din timpul zilei erau tot atâtea înțepători cari le grăbeau pașii.

Ajunseră astfel în grădina zoologică de abia răsuflând și căutând cu frică înapoi. Răsuflară în liniște și să ghemuiră în fundul unei cuște deșerte, a cărei ușă o închiseră bine și abia aici începură să-și vie în fire.

— Ah! lasă, zise Leul, nu mai ies din cușca ca să mă plimb prin cușca oamenilor. Nu este pace și fericire cu puțință decât în fundul acestei camere plăcute și civilizate.

Și fiindcă Hiena cercă gratiile cuștei una după alta, Leul o întrebă:

— Pentru ce cauți gratiile de-amănuntul.

— Mă uit, zise Hiena, oare sunt destul de tari gratiile acestea, ca să ne aperse îndeajuns împotriva sălbătăciei oamenilor...

— dr. val. dr. —

— Numeri singuratici din „Cosinzeana“ se găsește spre vânzare în toate locurile unde se află de vânzare „Libertatea“!

EDITURA „LIBRĂRIEI DR. S. BORNEMISA“

CETIȚI TOȚI:

<i>I. Agărbiceanu:</i> Schițe și povestiri	2-
<i>A. Ciura:</i> Amintiri, schițe și nuvele	1-60
<i>Gh. Stoica:</i> Alte vremuri, schițe și nuvele	2-
<i>V. Eftimia:</i> Poemele singurătății, poezii	2-
<i>L. Reboreanu:</i> Erămăntări, nuvele	150
<i>S. Bornemisa:</i> Almanahul scriitorilor dela noi 1-60	
<i>I. Dragostoc:</i> Valințiri, schițe și povestiri	150
<i>A. Fagazaro:</i> Misterul postului, roman	150
<i>St. Lăzăru:</i> Fiaraa Betliei, roman	150
<i>A. France:</i> Crima lui Sylvestre Bonnard, rom. 180	
<i>G. Bienenkopp:</i> Ce poartese cu copilul meu 0-80	
<i>S. Lagerlöf:</i> Marama Sfintei Veronica	0-60
<i>A. Hamat:</i> Noua lege militară	2-
<i>E. Borgia:</i> Versuri înșurate	0-60
<i>H. F. Petrescu:</i> Văduioara și alte 6 monologe 1-	
<i>V. Stoica:</i> Scrișori, plesă trad.	0-30
<i>E. Suciu:</i> Tiganul în căruță, dialog	0-30
<i>E. Suciu:</i> Sara pe silă, tablou	0-30
<i>G. Todica:</i> Zări din univers	0-30
* * * * * <i>Băltor și Tamăra:</i> povești	0-50
<i>I. Dragostoc:</i> Valințiri, povestire	0-30
<i>I. Dragostoc:</i> Împăratul Regojina, poveste	0-30
<i>I. Dragostoc:</i> Codreanu, povestire	0-30
<i>I. Dragostoc:</i> Povești de sărbători	0-30
<i>I. Păci:</i> Stela din armă, comedie trad.	0-30
<i>S. Bornemisa:</i> Cele mai frumoase, poezii pop. 0-60	
<i>S. Bornemisa:</i> Musa, Xasul, lătuia serioasă de dragoste. Trei monologe trad.	0-50

Pentru porto să se t. imită deosebit 10 30 fl.

A se cere dela:

„LIBRĂRIA DR. S. BORNEMISA“ în ORĂȘTIE (Szászváros).